

„EDINOST“

izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **tokih, četrkih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . . . 3.— . . . 4.50 za pol leta . . . 6.— . . . 9.— za vse leto . . . 12.— . . . 18.—

Naročnino je plačevati naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Pomnično številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasar se računa po tarifi v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navedenih vestic. Poslana, osmrtnica in javno zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema *upravnishno* ulica Molino p. celo hšt. 3, II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odpri reklamacije se preste postumno.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinosti je moč!“

O našem šolstvu.

I.

Ne vemo sicer, da-li je res tako, ali mogoče je že, da je tudi takih čitateljev med nami, ki nam utegnejo očitati, da se vendar prepogosto in prezaporedoma bavimo z jednim in istim predmetom — z našo šolo! Na taka očitanja bodi odgovor le ta, da se bavimo in se bomo bavili z šolo, kolikor koli bode le mogoče, ker ne moremo in ne smemo zatiskati svojih oči pred resnico, da je od vzgoje mladine zavisno vse mišljenje in čutstvovanje naroda, torej tudi — bodočnost istega. Saj je poleg domače hiše, poleg ljubavi in skrbi ljubeče in skrbeče matere ravno šola in jedino šola poverjena velika, težavna, a za kakovost naroda odločilna naloga: vzgoje naše mladine.

Zadovoljilo nas je, da so naši zastopniki tudi letes — kolikor so jim dopuščale neúščene okolnosti — pojasnjevali naše odnošaje in potrebe, toliko gledé na ljudsko, kolikor gledé na srednje in visoko šolstvo. Žal, da vsi ti govori, vsi argumenti, vsi kakor beli dan jasni dokazi navadno nimajo nikacega vspeha, in če ga že imajo, je tako neznamenit in malenkosten, da ni v nikakem razmerju z našimi potrebami.

Vendar pa nismo hoteli reči s tem, da naši poslanci govore zastoj. O ne! Njih govori in njih pojasnila imajo vsikdar in svojo stalno vrednost. Ako naših poslancev 'noče čuti visoka vlada, jih pa čuje — narod! Po čitanju dobrih govorov narod spoznava svoje potrebe in svoja prava in po takem spoznavanju dozoreva politički. A to bodi ravno naš cilj: politička dozorevanja. Politiški dozorevanemu narodu se ni bati pogube tudi ob najneveščinskih okolnostih.

Zato menimo, da je dolžnost vsemu slovenskemu novinstvu skrbeti za to, da se kolikor le možno razširi med narodom, kar govore naši zastopniki na Dunaju. Tega načela se držimo mi, ne glede na to, da-li se dotični poslanec prišteva na-

šim ožjim somišljenikom ali pa ne. Ako je povedal kaj dobrega, kar hitro med svet z dotičnim govorom! Narod naj izve, kako se branijo na Dunaju njegove koristi!

Pa še v nekem drugem pogledu je dobro, da javnost pozna govorjenje in delovanje svojih zastopnikov gori v poslanski zbornici. Dobro je to, za prepotrebno kontrolo nad poslanci. Tako se lahko in najprej uveri narod, kadar se dela poslančeva doma in morda tudi na Dunaju ne ujemajo z njegovimi besedami! Ali z drugimi besedami: narod lahko sodi in ocenjuje svoje zastopnike. — Korist je torej dvojna od kolikor le možno točnega in — pripomočjo vseh slovenskih novin — razsežnega priobčevanja govorov naših deželnih in državnih poslancev: narod se uči, da potem lahko — sodi!

Žal, da tudi v tem pogledu, kakor v mnogih drugih, neizmerno grešimo mi Slovenci, ko tudi delovanje poslancev na Dunaju le preradi sodimo raz nizko — oh, kako nizko! — stališče našega domačega prepira. Stranka na desnem bregu Ljubljaniče potajuje kolikor le možno delovanje poslancev-somišljenikov stranke z levega brega; a na levem bregu se ničesar ne boje bolj, nego tega, da bi narod izvedel, da je koji poslanec z desnega brega rekel kojo — pametno!

Kolika krivica in kolika škoda! Ako že nikakor nočemo iskati onih točkov, ki nas združujejo, pa vsaj takrat kazimo se složne in jedine, kadar nas stvar in nprav sama sili skupaj! Vsaj takrat ne smemo soditi poslanca z nizkega stališča našega domačega prepira, ko je govoril o stvari, ki se ni malo ne dotika tega prepira, pač pa naše ukupne stvari, življenskih koristi vsega naroda, ne gledé na razliko v političkem mišljenju in na osebo govornika. Ako je govoril pametno, ako je govoril tako, kakor mora govoriti slovenski patrijot, ako se je potegnil za stvar, ki je draga in vzvišena nam vsem: potem moramo izjavljati soglasno, da je govoril iz srca — nam vsem!! Le tako more priti do soglasne manifestacije na-

premalo. A vse bi se bilo! Kar je pritisnila kuga in pograbila skoraj vso živino, kar jo je imel Kožuhar. Kožuharjevo lepo premoženje je padlo tako za par tisočakov.

V tej nezgodi sedel je naš Kožuhar doma, za mizo, ter premišljeval ravno neplačene račune. Kar je stopil pismonoša v hišo, da mu izroči priporočeno pismo. Kožuhar je takoj spoznal po pisavi, da je to od doktorja Klina. Prebravši pismo postal je Kožuhar ves bled in potem je menjaval vse barve na svojem obrazu. A kaj je neki pisal tisti sladki doktor? Naznanil je Kožuharju v pismu, da jako potrebuje oni zasluženi denar, kar ga je intabuliranega na posestvu Kožuharjevem, in da mu je žal, da ne more čakati dalje.

Ves poparjen stopil je v pisarno doktorja Klina, skoro ni vedel kaj govori. Le pismo doktorjevo šumelo mu je po glavi. In ko je videl, da je oni poprej toli ljubeznjivi doktor postal trd kakor kamen, zaklel je v svoji razburjenosti, da se je soba stresla, ter odhajajoči iz sobe je kričal: „Saj je še drugih doktorjev! Bomo videli, če je kakšna pravica zoper take pijavke, kakor ste vi!“

Kmalu potem dobil je Kožuhar drugega doktorja, kateri je prevzel pravdo zoper doktorja Klina, a zahteval je plačo naprej. Kaj je naredil

roda, ki bodo imponovala vladi; le po taki manifestacije morejo dobiti besede poslančeve svojo moralno silo in vrednost!

Žal, da nam je naš domači prepir toliko zatemnil naš vid, da ne vidimo potrebe takega soglašanja in da ne vidimo, kolika je škoda, izvirajoča iz medsebojnega preziranja in medsebojne — sit venia verbo — osebnosti zavisti!

Naš vrli Samo Skok pripoveduje nam v svojem zadnjem podlistku, kako je v znani Nestroyevi burki „Lumpacij Vagabund“ vrlina Kneftra sila radoveden: kdo to piše?! Ako je Kneftra izvedel od nič manj častivrednega Klobčiča, da je to pisal prijatelj Lim, kar hkratu se je poizgubilo vse zanimanje in Kneftra je izrazil vse svoje razočaranje v dolgo zategnenim: „A Lim?!“

Tako delamo tudi mi navadno z govori naših poslancev. Razlika bi bila le ta, da se ob razočaranju junaka Kneftra na gledališkem odru izborna zabava vse občinstvo, dočim se preziranje sedaj tega, sedaj onega poslanca, vrši v resničnem življenju in z resnično škodo za narod! Kakor povprašuje Kneftra: Kdo to piše? — tako povprašujemo le preradi tudi mi: Kdo je to govoril? in ne: Kaj je govoril?!

To grdo razvado mora opustiti naše novinstvo. Ne zahtevamo — to se umeje samo ob sebi —, da bi se morali naši stranki odpovedati svojim nazorom in svojemu stališču, ampak graja naša velja le za one slučaje, ko je ta ali oni poslanec govoril o stvari, ki je jednako draga nam vsem in ki se ne dotika razlogov, ki nas ločijo v dva tabora. Ob takih prilikah bi morali nastopati zložno, pozabivši na domači prepir!

Tega načela se hočemo držati mi in prijavitelj v svojem listu — kolikor bode le dopuščal prostor — zares dobre govore naših poslancev. Tako smo prijavitelj zares temeljiti govor posl. Kluna o „visokih šolah“ in tako hočemo prijavitelj govor istega poslanca o našem ljudskem šolstvu. V to nas sili — kakor označeno

Kožuhar? Prodajal je pridno živino iz hleva in druge reči, kar je bilo še njegovega, da je mogel redno plačevati novega doktorja. Toda ves trud Kožuharjev in doktorjev je bil zastoj. Le Klin se je smijal v pest, kajti prišli so sodni uradniki, da bi prodali premoženje Kožuharjevo, a ni ga bilo kupca blizo. To priložnost je porabil doktor Klin in ponudil se kupcem Kožuharjevega premoženja. Takoj je bila urejena vsa stvar in gospod doktor Klin je postal posestnik Kožuharjevega premoženja.

Zadnjo noč, ki jo je Kožuhar še smel prebiti v nekaj svoji hiši, nastal je strašanski krik po vsej vasi: Ogenj! ogenj! A kje neki! To je lahko uganiti! Kožuharjeva hiša, hlevi, kozolci, s kratka vse, kar je bilo blizo hiše, upepelila je moč ognja.

Vse je mrgolelo okoli ognja in povpraševalo se je ljudstvo, kako neki je nastal ogenj. To je res čudno! Kako neki? zarežala je Martinova Jera nad sosedovo Micko. Ali si slepa danes ali da nič ne vidiš? Kaj pa je vendar Jera? No! no, so že ga vklepili, dobra je ta. No! Mica, zdaj ga vendar vidiš Kožuharja, ki ga ženeta zvezanega dva žandarja! O, usmiljeni Bog! Uboga žena, ubogi otroci!

Tak je bil konec pravdarja!

PODLISTEK.

Pravdar.

(Konec.)

Nato hotel je nasprotni doktor dati prodati del Kožuharjevega posestva, a Klin je plačal iz svojega žepa zahtevano svoto doktorju, za katero svoto se je Klin zopet intabuliral na Kožuharjevo posestvo. Ta zguba bila je Kožuharju strela, ki je udarila v slamnato streho. Jako poparjen je bil, a vse zastoj. Kožuhar je in to še pravdar, kajti dr. Klin ni zahteval zdaj več nobenega rednega plačila, ampak samo intabuliral se je takoj za vsako zasluženo svoto. Kožuhar pa je ostal Kožuhar: ne bi bil zdrav, in ne bi mogel živeti, ako bi se ne pravdal. „Jaz bodem že plačan, saj vendar vem, s kom imam posla“, bile so navadne besede doktorjeve.

Kožuharjevo posestvo bilo je pred leti skoraj najboljšo v vasi; a če mačka ni doma, so miši dobre volje — tako se je godilo tudi pri Kožuharjevih. Hlapci in dekle gospodarili so po svoji volji, kajti gospodar je imel dan za dnevom, leto za letom, dovolj posla z doktorji in sodišči. Ni čuda, da je posestvo Kožuharjevo jako pešalo; in ob vsem tem bila je ravno zadnje leto jako slaba letina, da, tako slaba, da še za dom so pridelali

že gori — v prvo važnost predmeta samega, v drugo pa želja, da narod izve, kaj delajo njega poslanci.

Kar smo povedali tu, bilo nam je že davno na srcu in porabili smo to priliko, da povemo to, predno začnemo s prijavljanjem omenjenega govora Klunovega. Ako bi nam pa kdo radi tega hotel očitati nedoslednost, češ, da smo postali „Klunovci“, temu ne bi mogli odgovoriti drugače, nego lahnim — nasmehom na ustnicah!

Slovenska polemika in kritika.

(Dopis).

Nevolja in žalost obhaja vsakega resnega in poštenomislečega rojaka, ko čita neke slovenske časnike. Kam pridemo? — Tako ne more, ne sme iti dalje, ako nočemo propada vsega kulturnega in političnega delovanja med nami! Gotovo se ne upiramo ostrim, odkritosrčnim in — pravičnim polemikom in kritiki, saj baš ti dve razjasnujeta, svariti in učiti ter jediniti nesložne duhove. „Bog poživi kritiko!“ je dejal blagopokojni Levstik, in kdo bi mu prigovarjal, komur je resna želja po napredku med Slovenci! Gabiti in naravnost studiti pa se nam mora način, kateri se je zlasti v zadnjih časih zopet utepel v domače kritikovanje. Surovi, uprav poulični, barabski ton, da ne rečem žargon, cvete nekje že toli bohotno, da nam manjka besedij, katerimi bi dovelj rezko ožigosali tako početje. Neka gospoda zares kar vidno išče izrazov, fraz in „slagerjev“, kako bi zasolila nasprotniku gorkejšo moralno zaušnico, kako bi mu zabrusila čim bolj strupeno, žaljivo in — blatno psovko v obraz. In na svojo žalost konstatujemo, da so dosegli v tem že skoro nedosežno stopinjo virtuoznosti. Osebnost spoštovanje, čast nasprotnika, kavalirsko respektovanje tujih uzorov in nazorov, stvarnost... vse se je razkadilo v strašen nič; ostali pa so le najbanalnejši osebni napadi in — brez pretiranja rečemo, — najbrutalnejshe psovke. Kdor absolutno ne pri-sega na nezmotljivost teh visokih gospodov, je „tepec“... in konec je vsemu temu razmotrivanju! Imej še tako dobre namene, bodi še tako po-zrtvovalen in skromen... zini, blekni izusti, le jedno slovko, ki ni povsem njim po volji, njim v čast... hej, vsuje se nate ploha najhujših očitaj, pod-tikanj in zlobnih pretvarenj, da se ustrašiš skoro sam svoje grozne „neumnosti, nezrelosti in hudobnosti!“ — Sloga, sloga! — pišemo in govorimo, a v dejanju se oddaljujemo čim dlje narazen. Me-sto mirnega in stvarnega razgovora, pri katerem moremo in smemo kakor kavalirji rabiti le lahki in elegantni rapir, rjovemo in se napastujemo z gorjanskimi batinami in koli ter se bijemo prav po načinu slovito razupitih Izancev ali Terzincev... po glavi, nogah, trebuhih... kamor prileti, češ, da le tem bolj boli! — Gorje nam, če ne zadu-šimo take polemike čim prej! Protestujemo glasno in jasno proti taki surovi in sramotilni taktiki poli-tike, pa zahtevamo stvarnost, pa osebno medse-bojno spoštovanje! Samo hribovcem je najboljši in najpriljubljenejši način dokazovanja in prepričeva-nja umazana psovka in pest... inteligenca pa se mora — sebi v čast! — posluževati finejših, takt-nejših in plemenitejših argumentov. Ako je naš nasprotnik robot in nizek, bodimo mi tem vzdr-žljivejši in tem večji v — zatajevanju! Le tako moremo priti vsaj počasi na prej...

Kar smo omenili doslej iz najboljšega na-mena in iz iskrene želje poboljšanja o naših poli-tičnih polemikah, veljaj tudi o naših literarnih kritikah! Dà, zdi se nam, da treba pri teh še prav posebne finosti in izredne previdnosti. Naša lite-ratura je še vedno uboga in revna; število slo-venskih literatov sila, sila pičlo. Naraščaj lepo-slovcev n. pr. moremo sešteti danes na prstih o-beh rok; če pa iščemo med njimi talentov, ostane nam morda še na jedni roki — mazinec. In ker je stvar taka, ponavljamo, da treba slovenskim kritikom potrojene previdnosti. Vsakdo ve, da ni-mamo in ne moremo imeti pisateljskega stanu; noben, še tako marljiv in nadarjen slovenski literat ne bi mogel živeti se samo s zaslužkom svojega peresa. Naši literati so tako malo plačani, da ne moremo njihovega honorara smatrati niti za od-škodnino za porabljeni čas, katerega si po-zrtvovalno odtrgavajo svojemu počitku po napornem trudu v izvrševanju stanovskih in rodbinskih dolž-

nosti. Po-zrtvovalnost in najbolj vroča domovinska ljubav vzdržuje naše pisatelje; saj ti nimajo pri vsem svojem delovanju (razun male „slave“) kar nič praktičnih koristij. Zmučen in zdelan se vrne na večer slovenski odvetnik ali profesor ali zdrav-nik ali duhovnik domov... počitka, razvedrila je potreben, — no, odreči se mora često vsemu ter prebdeni še polovico noči pri pisanju svojih novel, pesmij, dram... Napolniti mora zevajoče strani tega ali onega lista! In spis je izšel. Tedaj pa začuti nakrat vsakdo izmed nas, ki je čital par romanov, nekaj pesmic ter je videl dvoje troje dramatičnih iger, poklic — kritika. In potem gorje pisatelju! Z lupo v roki iščemo in stikamo po vsaj mali napaki, mali nedovršenosti, in ko smo jo staknili v potu svojega obraza, hej, kako veseli smo svoje duhovitosti svoje ogromne učenosti! Z naslodo pograbimo tisto napakico ter jo vlečemo narazen, natezamo in razblinjujemo, dokler se nam ne zdi tako velika, da moremo reči: Brrr...! ta ne zna nič... to delo ni vredno piškovega oreha! — Kaj se silni in muči tak-le-le nezrel re-ve-zip! Takih bedarij ne bomo plačevali tako drago! — Včasih pa, ko se nam ne posreči najti nobene „hvaležne“ napakice, lotimo se še bolj hvaležne — primerjalne kritike. Prilastivši si — bolj mimogrede nego po resnem, temeljitem in specijalno literarnem študiju — par subih este-tičnih pravil, par modrih citatov in krilatih fraz, hočemo si pomagati ter začnemo natezati na ko-pito svojega privatnega ukusa dotično umetniško delo. In potem filozofiramo: „E, kaj bo neki ta-le x! — kaj si neki domišlja ta le y!... Shakespeare, Goethe, Jurčič, Aškerc... hej, ti znajo ali so znali... ta dva pa pa? — brrr!“ — In zaničljivo se namrdnemo, kakor bi bila x in y največa butca, mi pa najženjalnejši kritiki pod slovenskim solncem... Taka je večinoma naša kritika. [Zaljubivši se v jednega pisatelja, presojava drugega ter nočemo kar nič slišati ugovorov, češ: „tudi med ptiči niso vsi slavci... vsak pisatelj piše po svoji glavi, po svojem srcu... živela individuálnost, pereat šablona, bodisi po Goetheju, Jurčiču, Aškercu ali celó po — drju. Tavčarju!“] — Vsakdo se smatra poklicanim kritikovati, oziroma zabavljati; pozablja pa zajedno povsem, da škoduje s smeš-njem in pobijanem tega ali onega pesnika le na-rodu, kojemu žrtvuje dotični literat svojega duha močij, nesebično in le iz gorke ljubezni. [Vnovič re-čem, dastrokovnjaška, resna in pravična kritika koristi na vse strani, dočim morejo nepoklicani, zlobni in škodoželjni kritikastri le pospeševati propad, ozi-roma zavirati razvoj in napredek slovenskega slovstva. Veselimo se vsakega novega, mladega pisatelja, ki kaže dobro voljo in zmožnost, o ka-terem vemo, da mu ni pisateljstvo igrača, ampak resno, sveto delo, za katero se pripravlja in uči doma in drugod! Podpirajmo in navdušujmo, a ne pobijajmo ga s prenagljenimi zahtevami in brutal-nimi grajami! Ne hvalimo le „svojih“ poetov, ampak bodimo pravični tudi napram onim, s ka-terih nazori in smérmi se povsem ne strinjamo! Mislimo si: čim več in čim različnejših dalavcev, tem bolje za majko Slovenijo! — Stari in mladi pisatelji so nam potrebni; prvi so seveda konser-vativni, drugi pa naprednjaški, radikalni, „him-melstürmend“. Starim todimo zahvalni za tisto, kar so svoječasno pridobili, mlade pa spodbujajmo, da nam i oni priboré kaj novega... Ne mislimo, da je starost vedno in povsod porok posebne mo-drosti, mladost pa vzrok — „nezrelosti!“] Tudi ne živimo v domišljavosti, da ima posestnik pet-nadstropne hiše... 80.000 gld. imetka največje duševno obzorje mej nami, ki imamo le tri-dve-ali nobenon-adstropno hišo, pa kačo v žepu! Ne pritrjujmo dotičnikom, ki menijo, da so predimen-ske őrkiye dr. ali prof. ali not. nevarljivo spri-čevalo modrosti in izkušeniosti! Ne kričimo „Slava!“ — če kriči ta ali oni „veljak“; pa ne vpijmo zopet: „Proč z njimi!“ — če se repenči ta ali oni „staroslavni!“ — Bodimo pravični na vse strani, previdni v sodbi pa fini v izrazih! Spo-štujmo osebo nasprotnikovo, ne podtikajmo, ne psujmo in smešimo, ampak mislimo sami globoko v vsem in vsakem! Ako bomo ravnali tako, pre-verjen sem, da nam kmalu zasije lepše in toplejše solnce, da zapihlja kmalu čistejša sapica v sloven-ski politiki in literaturi, kjer nam treba delavcev — delavcev in še jedenkrat delavcev, ne pa — — zabavljavev!!

Jos. Golob.

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 15. marca 1896.

Dolgovni nemške države so narasli od leta 1876., ko se je prvič najelo prvo posojilo Ve-like Nemčije, narasli so — kakor poroča „Reichs-post“ — že na 2000 milijonov mark. To je sad blaženega militarizma nemškega.

Odnosaji na otoku Kreta. Kreta je pod turško vlastjo, a razmere so tam uprav obupne; a ne samo za krščansko prebivalstvo, ampak na sploh. V Selini so nedavno umorili dva kristijana. Zločincev pa niso mogli ujeti; ne pa morda zato, ker so isti bežali prena-glo, ampak zato, ker orožniki niso hoteli vršiti svoje službe. Vršiti pa jo niso hoteli, ker ne dobi-vajo svoje plače. Tudi civilni uradniki prete s štrajkom iz istega vzroka. Lepi odnosaji res!

Nova smér v Italiji. Novo ministerstvo je že storilo prvi korak, da dokaže svojo dobro voljo za ublaženje krivic, ki jih je provzročil Crispi vsem onim, ki so se uprli njegovemu zistemu. Kralj je že podpisal dekret za pomiloščenje političnih zločincev. Vlada je že odredila potrebno, da se pomiloščenim izpuste na svobodo. Med pomiloščenimi so tudi poznani poslanci De Felice, Barbato in Bosco. De Felice je, kakor znano, vodja delavskih zvez v Siciliji, takozvanih „fasci“. Crispi ga je bil dal obsoditi na 20 let ječe radi znanih nemirov v Siciliji. Vse iskrene prošnje nesrečne hčere Defelice-ja niso mogle omehčati srca Crispijevega. Sedaj še-le, ko je doletel trdega moža zaslužen padec, rešen je vodja nesrečnega ljudstva sicilijanskega. Pripomniti pa treba, da so pomiloščenji za sedaj le oni političski zločinci, koje je obsodilo vojaško sodišče.

Italija v Afriki. Ali se res pogaja Italija z Menelikom zaradi miru, ali res cesar abesinski velikodušno ponuja poraženemu usiljencu, da konča prelivanje krvi, strašna vojna, ki vodi Italijo do propada? To sti dve vprašanji, na koji danes ni še možno odgovoriti z vso gotovostjo. Z jedne strani zatrjujejo, da se je vrnil major Salza iz Menelikovega taborja v italijansko vojsko in daje prinesel iznenadujočo vest, da Menelik kljubu svojim zmagam ponuja mir. Pesimisti pa zatrjujejo da je širenje govorice o pogajanju z Menelikom zaradi mira le zgolj ma n e v e r italijanske vlade, namenjen v to, da vzdigne na borzah italijansko rento, in da si na ta način pridobi potrebnega kredita pri inozemskih, sosebno pri nemških in angleških bankah. Tak manéver bil bi z ozirom na obupno stanje, v katero se je dandanes zaka-pala Italija, zares prav spretno sredstvo, da se utrdi omajani kredit. No, temu pesimistiškemu glasu nasproti pa že širijo pristaši sedanje vlade po-goje, koje stavlja Menelik Italiji kakor samostojen, od Italijanov nezavisen vladar. Ti ppgoji so baje: Italijanska naselbina mora se ome-jiti na ozemlje, ležeče v trikotu med utrbami Masava, Asmara (ali Halai, južno-vstóčno Asmare) in Keren (severno-zapadno Asmare). Asmara bi potem ostala najvažniša točka zeló, zeló skrčene Eritreje, ki bi bila potemtakem stisnjena v skrajni sever, na popolnoma neplodno zemljo) Italijani morajo se zatorej povsem umakniti z dežel Harar, Agamé, Antišó in Okulé-Kussai in ostane jim ome-njeni trikot, katerega jim prepušča Menelik iz zgolj milosti. Nadalje zahteva Menelik baje, da Italija plača pet milijonov frankov, da jim vrne ujete Italijane, nasprotno pa se obvezuje, da bo-de imenoval svojimi podnačelniki in namestniki (ras) može, prijazne Italijanom ter da napravi prijatelj-sko zvezo (pogodbo) med Italijo in Abesinijo. Čuje se tudi, da so baje Francozi vplivali toliko na Menelika, da je ponudil Italiji mir kljubu svojim zma-gam, kajti Francozi da hočejo na ta način zapre-čiti, da ne bi Angleži zasedli južnega Egipta pod pretvezo, da gredó na dervise, ki preté Kasali. A vendar se še vzdržuje vest, da pripravljajo Angleži 12 domačih egipčanskih bataljonov, ki naj bi pod poveljstvom 100 časnikov Angležev udarili na dervise. Poleg tega pa se širi govorica, da ob-stoji med Italijo in Angleško neka tajna zveza.

Vsakakor pa je prav lahko mogoče, da se Italijani pogajajo z Menelikom, kajti za verojétnost tega koraka govori program novega ital. mini-sterstva, koji program je objavila Berolinska „Na-tional Ztg.“ Ta program sestoji bistveno iz teh-le točk: Ne maščevanja; mir z Menelikom; izprazniti Kasalo, ako treba tudi Agordat; stisniti naselbino

Golob

Eritrejo na ozemlje ležeče med Masavo, Asmaro in Keranom ter popolnoma ostaviti politiko prisvojenja. Čudno je, da ta program nekako soglašajo s pogoji, ki jih bajé stavlja Menelik. In v izvršitev tega programa je italijanska vlada bajé že dala generalu Baldiaseri nalog, da izprazni in zapusti utrdbé Kasala, Agordat in Adigrat. Žalosten konec domišljenega „prisvojevanja“! (Glej najnovejši vesti).

O Baratieriju se čuje, da bodo istega stavili pred vojno sodišče v Masavi, kajti v Masavi je vojno stanje in zatorej ga utegne tam sodišče zares obsoditi na smrt, v tem ko mu se v Rimu ne bi dogodilo zlega.

Različne vesti.

Osebná vest. Ces. namestnik vitez Rinaldini vrnil se je s svojo soprogo iz Opatije v Trst.

Imenovanja pri financí. Finančni minister je imenoval finančna tajnika Simona pl. Benedettija in Rikarda Tacconija svetovalcema, višega komisarja Petra Bucchicha (Bukič) finančnim tajnikom in komisarja Salvina pl. Benvenutija višim finančnim komisarjem v področju deželnega finančnega ravnanja v Zadru.

Premeščenje pri pošti. Poštni kontrolor Vilhelm Prause premeščen je na svojo prošnjo k poštnemu uradu v Roveretu.

Slovensko učiteljsvo in 50letnica vladanja cesarja Frana Josipa I. (Pismo štajerskega učitelja.) Tovariš, g. J. Š-a, je v „Popotniku“ objavil načrt za proslavo petdesetletnice vladanja presv. cesarja po učiteljsvu. Bistvo tega načrta je: a) ustanovitev posamičnih skupin, društev vsake kronovine v že obstoječi „Zavezi“ učiteljskih društev; b) premeščenje „Pedagogiškega društva“ v Ljubljano in poverjenje vseh zabavno- in znanstveno-pedagogičnih publikacij temu društvu, torej sedanjje „Knjižnice za mladino“ in takosnih knjig, kakor jih je društvo izdajalo do sedaj; c) razdeljenje delokroga sedanjima listoma „Učiteljski Tovariš“ in „Popotnik“, in sicer tako, da bi bil „U. T.“ zgolj znanstveno-pedagogična revueja, „P.“ pa bolj politično-pedagogičen list. Prvi bi prinašal znanstvene razprave, drugi pa bi seznanjal učiteljsvo s stanjem šole in vzgoje sploh v domovini in za njenimi granicami. To je bistvo sestavka, kateri gotovo po nekod malo razburi duhove, dasi je pisan stvarno.

Menenja so različna in zato je tudi umevno, da se g. J. Š-a ni sprizajnil z mislijo, ki se je rodila v „Slov. učiteljskem društvu v Ljubljani“. Tudi jaz nisem za drago ustanovo. Mi učitelji nimamo novcev, da bi si ustanovljali zaklade. Sicer je res 0.6 Kr. na dan neznamen znesek; a tudi ta dar je učitelju žrtva, ki ga zadene zelo občutno. Prijatelj, ki je bil o Božiču 1895. v Ljubljani, mi piše: „... Tudi Fran Josipovo ustanovo smo si omislili, katera bo precej stala krajsko učiteljsvo... Res patrijotično, a drago“. In mož je glasoval za ustanovo, ker ni hotel delati opozicije; takih je najbrže več. Potem pa to samo krajsko učiteljsvo bi torej proslavilo imenitni praznik. Kaj pa mi Štajerci in Vi Primorci? Ali bomo vsak na svoj račun praznovali petdesetletnico? Čuditi se je takim idejam; ali v Ljubljani res ni več prostora za celotno duševno Slovenijo? — Načrt g. J. Š-a upošteva slovensko učiteljsvo v njega celoti. In to je prav. Delujmo skupaj, saj deželna meja ne zapira poti — idejam! Omenjeni načrt ima pa še nekaj novega. Naši srednješolski učitelji dosedaj nimajo glasila, a potrebo pa čutijo, objaviti tu in tam kaj znanstvenega iz učne stroke. Revueja g. J. Š-a bo imela prostora i za take publikacije. Nikar se ne opredelimo preveč. Učitelj ljudske šole naj tudi pozna srednjo šolo in učitelj te naj se seznanja z ljudsko šolo! Nobenemu ne bo škodovalo.

Osredotočenje literarnega gibanja šolske stroke v listih „U. T.“ in „P.“ ter v publikacijah „Ped. društva“ bo imelo (ako se izvede načrt g. J. Š-a) velik vspéh, kajti vsak učitelj bo čital vse, sedaj se pa čita na Štajerskem najbolj „P.“, „U. T.“ ima pa svojo omejeno doméno na Kranjskem. Premišljajmo to stvar!

P o m u r e c.

Tržaški škof, židovski „Piccolo“ in pa Škedenj.

Odkar se je bil raznesel glas, da škof poreskopuljski, msgr. Flapp, ne mara za tržaško-kopersko škofovsko stolico, od tlej pretakajo tržaški Židje grenke krokodilske solze in svoje jeremijade o prekrizanih računih raznašajo med tržaške „babe“ obojega spola po svojem „glasilu“ — „Il Piccolo“. Ne čudimo se, da Židje v Trstu vtikajo svoje krive nosove v stvari, tičočé se, ne morda vrhovnega rabina, ampak vprašanja o bodočem duševnem pastirju katoliške Cerkve. Saj so bili že popolnoma gotovi, da postane škofom v Trstu Flapp, katerega prištevajo „svojem“ zaradi njegovih čustev „di purissima italianità“; saj so že videli v duhu (ako ga imajo) kakó msgr. Flapp v Trstu temeljito odpravi „cirilometodijsko cerkev“ (čitaj: slovensko cerkveno petje in slovenske prepovedi); veselili so se že, kakó msgr. Flapp pomeže iz svoje škofije vse tiste „zloglasne“ „preti slavi“ (slovanske duhovne) ter jih nadomesti s pristnimi italijanskimi, a la don Mioni. In šmentani ta monsignor dr. Flapp prekrizal je s svojo „trmo“ vse te lepe račune, ker je izjavil, da v Trst kratko malo ne mara. In zakaj pa ni hotel priti msgr. Flapp v Trst, kjer ga je pričakoval ves Izrael odprtimi rokami? Tudi na to delikatno vprašanje odgovarja „Žid v katoliški Cerkvi“, babjek „Il Piccolo“. Evo na kratko vzroka, ki ga pripoveduje to trobilo: Škofa Flappa da je užalilo to, ker je vlada umirovljenemu škofu msgr. dr. Glavini prepustila škofijsko letovišče v Škedenju. To letovišče pa da je hotel imeti msgr. Flapp, kajti njemu (Flappu namreč) gré baje več za „obliko“, kakor pa za „prihodke“ (pri „Piccolu“ je to baš narobe). To letovišče pa da je prepustila vlada dr. Glavini, ne da bi bila poprej vprašala privoljenja msgr. Flappa.(!) In vsled tega je bil baje msgr. Flapp takó užaljen, da je jednostavno umaknil svojo kandidaturo in ga ni mogel pregovoriti niti ces. namestnik Rinaldini, ki je šel baje osebno v Poreč, da ponudi msgr. Flappu „koje drugo letovišče v tržaški okolici“. Msgr. Flapp si je torej menda mislil: „Ako mi ne daste letovišča v Škedenju, pa ne maram niti škofije!“

Nečemo soditi o tem, da-li je za msgr. Flappa častno, da ga opisuje židovski list tako — malenkostnega! Ako bi bili vzroki odklonjenja Flappovega res taki, kakor trdi „Piccolo“, potem bi si morali misliti svojo o nazorih tega cerkvenega dostojanstvenika!

Tendencija v sodni dvorani. Nikar se ne ustrašita, lojalni čitatelj in velespoštovani gospod cenzor! Saj se ravno mi Slovenci, kakor ne z lepa koji drugi narod, odlikujemo po velikem spoštovanju vsake avtoritete, zlasti pa sodnih oblasti in njih pravoveljavnih razsodb. V tem prirojenem nam spoštovanju niti ne moremo priti do take protizakonite misli, da bi hoteli kritikovati razsodbe sodnih oblasti. Ne, ko je pravica izrekla svojo pravoveljavno sodbo, ukloniti se mora vsakdo tej sodbi, ponižno, brezpogojno in brez prigovorov. Na spoštovanju izrekov oblasti sloni ravno red v človeški družbi, tu je ravno jamstvo v varnost imetja in časti, tu je jamstvo za srečno in mirno življenje med ljudmi.

Nočemo torej in ne smemo kritikovati sodnika, ki je po svoji vednosti, po svoji prisegi in po svoji vesti izrekel svojo sodbo, ampak okreati moramo malo izvestne vrste poročevalcev, ki prihajajo v sodno dvorano, da v svojih poročilih o raznih kazenskih razpravah služijo in tlačanijo — izvestni politički tendenciji; ali, da povemo točneje z ozirom na naše tržaške odnošaje: da v svojih poročilih laskajo veliki in splošni struji mržnje do Slovanov. Tako časnikarsko zlorabljenje le onečesuje sodno dvorano.

Tudi mi smo poročali pred par dnevi, da je bil pred tukajšnjim sodiščem obsojen neki Oswaldt, ker je v prepiru, nastavšem radi narodnega nasprotstva, ranil nekega Bronzija, italijanskega podanika. Ni na kraj misli nam ne prihaja, da bi hoteli olupševati ali celó zagovarjati take čine, kajti naše uverjenje je to, da pest ni bila še nikdar argument! Pripomnjeno bodi, da je celó „Piccolo“ na pol priznal resnico, da sta Bronzijevo čestó zmerjala Oswaldta s ščavom in da se je poslednji opravičeval pred sodiščem, da ga je razburilo to, kajti on da noče biti ščavo, ampak Slovenec!

Do take stopinje časnikarskega poštenja se ni mogel povspeti poročevalec „Mattina“, ki je vidno naslado in še bolj vidno tendencijo poročal o tej razpravi. V vsaki vrstici je bilo naglašeno, da je obtoženec Slovenec, tu je kar mrgolelo: „un giovane slavo“, „slavo Oswaldt“, „eroe slavo“ itd. itd., dočim je Bronzi, italijanski podanik, „un bon diavolo“, „il povero carpentiere“ itd. „Mattino“ pa tudi pretvarja resnični dogodek, tré, da je Oswaldt vrgel Bronzija vsled prepira njiju žená zaradi — vode. To ni res. Ženi sti se res prepirali, in Oswaldt je res prišel na pomoč svoji ženi, ali do spopada — bodisi da je Oswaldt res vrgel Bronzija, kakor je trdil poslednji, bodisi, da je Oswaldt le tekel za starcem in da se je poslednji poškoval ob padu, kakor je zatrdil obtoženec — ni prišlo radi vode, ampak radi psovke ščavo!!! Tako se je odločno zagovarjal Oswaldt, a poročevalec „Mattino“ je popolnoma potajil to opravičevanje obtoženčev. Tako ne delajo lojalni poročevalci! Sodniku je dolžnost, da pomočjo prič dožene, kako se je dogodilo, časnikarski poročevalec pa poročaj le o tem, kar je videl in slišal. Protestovati moramo torej proti političkim tendencijam, ki jih izvestni časnikarji hoté zanašati v sodno dvorano. Tako tendenciozno in národnost obtoženčev brez vse potrebe opetovano naglašujoče poročanje je vredno najstrožje obsodbe, sosebno v takih krajih kakor je Trst, kjer je národna napetost itak že skrajna in kjer zadošča le jedna sama iskrica, da se razvnamejo strasti. To je frivolna igra s prepotrebim mirom. To igro moramo obzaloovati sosebno v „Mattinu“, kojega lista uredništvo — vsaj trdi se tako na sploh in tej trditvi se še ni oprekalo s kompetentne strani — vodi neki uradnik tukajšnjega c. kr. namestništva Z ozirom na to dejstvo nam je postopanje „Mattinovo“ naravnost — neumljivo!!! Mesto da bi se ravno ta list odlikoval po svoji treznosti in objektivnosti, mesto da bi blažil nasprotstva in gasil, kjer je zapazil kako iskro narodnega nasprotstva, pa še neti strasti tako, da Slovenci dandanes mirnejim srcem čitamo „Piccolo“ in „Independenteja“, nego pa „Mattina!“

Obzaluemo!

Izpred porotnega sodišča. Včeraj ob 9. uri jutraj pričelo je novo zasedanje tržaške porote. Obtožen je bil bivši knjigovodja tukajšnje tvrdke Giacomo Bertel, Gustav Menkes, hudodelstev gojilnje in poneverjenja. Dobil je 3 l. ječe. — Poblize o razpravi sporočimo v današnjem večernem izdanju.

Popravka. V podlistku v večernem izdanju od minole sobote vrinili ste se dve sicer neznatni, vendar pa zmisel kaleči tiskovni pogreški. Takoj v prvi, oziroma drugi vrstici čitati treba: „... povprašuje Kneftra Klobčiča“ (ne Klobčič) in v zadnji vrsti druge kolone treba čitati: „... po v lepšo bodočnost na Parnasu slovenskem“ (in ne Parnas). Cenjeni čitatelj vzemi blagohotno na znanje ta popravka.

Odbor „kluba slovenskih tehnikov na Dunaji“ se je sestavil za poletni tečaj, pri šesti redni seji 14. t. m. tako-le: stud. mech. Ignacij Segá, predsednik; stud. chem. Jakob Turk, podpredsednik; stud. ing. Janko Krsnik, tajnik; stud. mech. Karol Kotnik, blagajnik; stud. ing. Matko Prelovšek, knjižničar in gospodar.

Še laški beguni. Iz Bolcana na Tirolskem poročajo dne 14. t. m.: „Iz Verone pobegla je četa vojakov v popolni vojaški opravi in z orožjem. Ti beguni dospeli so preko Montebalda v Alo. Tam so jim avstrijske oblasti (straže) odvzele orožje in jih potem stavile na svobodo. V Bolcanu je sedaj do 200 takih begunov.“

Zares hrabre sinove mora imeti blažena mati Italija! Ni dovolj na tem, da ji strahopetno obračajo hrbet oni, ki se bojé, da jih še-le pozovejo pod orožje, mečejo celó vojaki iz dejanske službe puške v koruzo, kljubu govoricí o pogajanjih zaradi miru med Italijo in Menelikom. V očigled takim „figavim junakom“ se človek res ne sme čuditi, ako čuje, da so se za „čast Italije“ v Afriki zares borili jedino le Italijanom udani črní, Aškarci, a italijanski beli vojaki, vporabljali so ob vsaki priliki z izvrstnim vspehom svoj „passo di corsa“, toda kazaje sovražniku — svoje hrbte!

